

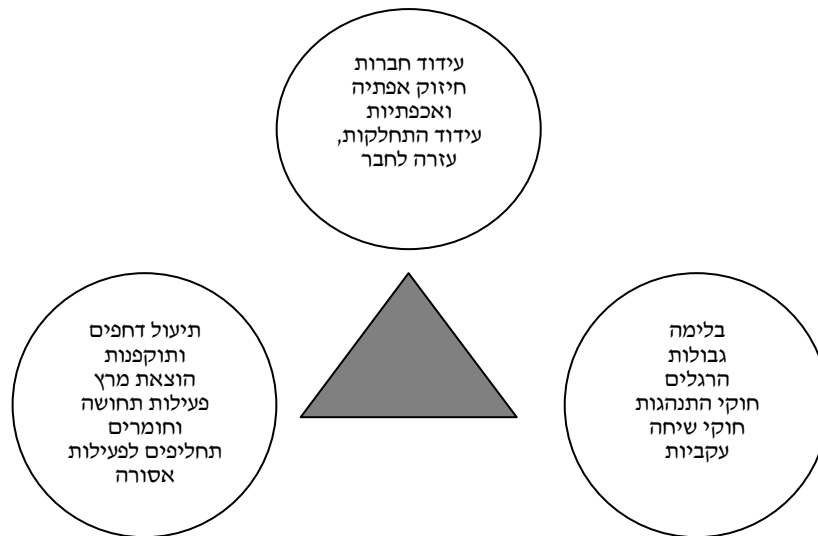
"אפשר גם אחרת" - מפגשים עם דוסו תוכנית התערבות לבניית אקלים חינוכי חיובי במסגרות לגיל הרך

ציפי שליט - פסיכולוגית

אפשר גם אחרת הינה תוכנית לפיתוח מיומנויות רגשיות וחברתיות בגיל הרך, תוך ביסוס תקשורת חיובית מקבלת ואמפטית, יצירת אווירה של כבוד ומניעת אלימות. התוכנית "אפשר גם אחרת" מבוססת על תוכנית של דוסו והותאמה לצרכיהם של ילדים בגיל הרך. דוסו הינה בובת כפפה מפרווה של דולפין כחול יפה ובלתי מזיק הידוע בתכונות כמו אהבת אנשים וחיות, היכולת להנהיג את שוכני הים, עזרה בפתרון בעיות וכד'. שמו של הדולפין DUSO הינו ראשי תיבת של Developing Understanding of Self and Others - פיתוח הבנת האני והזולת.

לתוכנית מספר מטרות מרכזיות :

- **הצבת גבולות וחוקים** - אשר בלעדיהם הילד מרגיש חסר כיוון וחסר אונים. הדמויות המטפלות תפקידם להקנות לילד נורמות להתנהגות חיובית, ביסוס הרגלים והצבת גבולות.
- **חיברות** - עידוד וטיפוח ניצני ההבנה החברתית, אפטיה, עזרה, שיתוף וכד'.
- **אפשר גם אחרת** - פתרונות נאותים לעימותים, הכרת אלטרנטיבות. עידוד הילדים להציע פתרונות נוספים לבעיה. וניסוח אלטרנטיבה חיובית של התנהגות רצויה.
- **תיעול חיובי ופורקן של תוקפנות** - אפשרות לביטוי פיסי ומילולי של תוקפנות ללא פגיעה באחר.
- **מתן תשומת לב לילדים והקשבה**

מבנה התוכנית:

התוכנית "אפשר גם אחרת" מתבססת על למידה התנסותית המזמנת לילדים בגיל הרך מבחר רחב של אירועים מחיי היום יום מהם ניתן להפיק למידה חברתית והתנסות רגשית, כאשר מושם דגש רב על הרגשות המלווים את ההתנסויות השונות.

"דוסו" הינה תוכנית התפתחותית העוסקת בהבנת ה"אני", הבנת הזולת פיתוח דימוי עצמי חיובי ופתרון בעיות. ככל שאלו מפותחים יותר האדם מתמודד טוב יותר במטלות חברתיות רגשיות וקוגניטיביות בצורה טובה ויעילה יותר.

בתוכנית זו מגויסות הדמויות של דוסו הדולפין וחבריו לעודד אצל הילדים התפתחות הבעת רגשות, הבנת ופתרון מצבים חברתיים שונים הטומנים בחובם פוטנציאל לאלימות ולגילויי תוקפנות. בתוכנית מאפשרת חשיפה רבה לדרכים שונות לפתרון קונפליקטים אשר בתמורה מאפשרות לילד לצבור דרכים חלופיות לפתרון הבעיה ללא צורך להשתמש באלימות. ההנחה היא שבעיית האלימות לא תעלם מעצמה ועל כן יש לצייד את הילד כבר מגיל הרך בדגמים שונים של "אפשר גם אחרת".

תוכנית מניעתית זו מבוססת כאמור על תוכנית דוסו שפותחה בארה"ב והותאמה על ידי צוות היגוי עירוני לגיל הרך בעיריית הרצליה, לגילאי 3-5. המפגשים מבוססים על אמצעי המחשה חזותיים, סיפורים ושירים אשר קרובים לעולמם של הילדים.

מספר עקרונות ליוו את התוכנית בגן:

1. **קביעות המקום והזמן**- המפגשים נערכו בזמן ומקום קבוע בגן. צוות הגן הקים פינה בגן "פינת דוסו" והמפגשים מועברים בפינה זו. התכנים המוצגים על הקיר בפינה מתחלפים על פי נושאי הלמידה.
2. **קביעות מבנה המפגש**- כל מפגש מתחיל בשיר הפתיחה של התוכנית ("היי דוסו צא לכאן") נתינת תשומת לב אישית לכל ילד בעזרת דוסו הדולפין. המפגש מסתיים בשיר סיום ופרידה אישית מכל ילד.
3. **חזרתיות**- כל נושא נלמד במספר מפגשים החוזרים על עצמם בוריאציות שונות על מנת לאפשר לילדים לתרגל ולהפנים את התכנים הנלמדים.
4. **מודלינג ושיקוף**- במפגשים מושם דגש רב על למידה של דרכי התנהגות ונורמות חברתיות מקובלות. הצוות משתדל לשקף ולהדגים במהלך המפגשים את הרגשות הנלווים לאירועים ולהציע רעיונות נוספים לפתרון הבעיה לאלו שהועלו על ידי הילדים.
5. **התייחסות לתהליכים המתרחשים בקבוצה** - במהלך המפגש ניתנת התייחסות לאירועים המתרחשים בקבוצה בין הילדים וקישורם לתכנים הנלמדים (לדוגמא- ילד שמפגין כעס כי לא נבחר ראשון- נעשה חיבור ללמידה של הרגש הנלווה לתגובותיו).
6. **שיתוף ההורים**- המעון הרב תכליתי הינו מעון הורים וילדים כך ששיתוף ההורים בתוכנית מהווה גורם חשוב בהצלחת התוכנית. בתוכנית קיימת חשיבות רבה בהמשכיות התכנים והעברתם גם לסביבה הביתית. לאור זאת, בתחילת השנה נערך מפגש מקדים עם הורים להצגת התוכנית. כמו כן, בסיום כל נושא נשלחים מכתבים להורים בו מוצג הנושא המרכזי והתכנים בהם עסקנו וכן הצעות לתרגול ושיחה בבית. לסיום השנה מתוכנן מפגש משותף הורים וילדים.

הנושאים המרכזיים:

1. הכרות עם חברי הקבוצה ודוסו.
 2. פרידה מההורים והסתגלות לגן- במפגשים אלו הועלו על ידי הילדים והצוות רעיונות להתמודדות עם קשיי פרידה מההורים בתחילת השנה ונעשה שימוש במשחק תפקידים וסיפורים.
 3. למידת חוקים חברתיים- הילדים למדו חוקים חברתיים על ידי הצגת סיטואציות מחיי הגן והמשפחה בעזרת דוסו וחבריו וכן באמצעות תמונות חזותיות, בובות אצבע ושירים המציגים את ההתנהגות הנלמדת. בנוסף, נלמדו דרכי פתרון בעיות חלופיות.
החוקים שנלמדו-
 - " בפה אוכלים ומדברים ואך פעם לא נושכים"
 - "לפעמים כועסים, אך לא מרביצים"
 - "לפעמים אני צריך לוותר כי הגיע תורו של חבר"
 4. זיהוי והבעת רגשות - בנושא זה הילדים לומדים לזהות רגשות והבעות פנים באמצעים חזותיים ובאמצעות הספר "לפעמים" (פאול קור). בכל פעם מושם דגש על רגש אחר והילדים לומדים לקשר בין סיטואציות והרגש התואם.
- לסיכום, מתגובות הצוות השותף לתוכנית ניכר כי קיימת הנאה רבה מן התוכנית הן של הצוות והן של הילדים. גם בקרב ההורים נשמעים הדים חיוביים והם מספרים כי הילדים מספרים בבית על דוסו והמפגשים.
- הילדים עצמם, למדו מתי יופיע דוסו. הם למדו להפנים את הזמן, המקום והרכב קבוצתם וכן את המסגרת שמלווה את הקבוצה. כמו כן ניכר כי הם מגיעים בשמחה למפגשים עימו.
- הצוות מתאר כי באמצעות מפגשים אילו ניתן להכיר את הילדים מקרוב, לעזור להם לפתח את המיומנויות החברתיות והרגשיות תוך תיווך מילולי של רגשות והתנהגויות.

ביבליוגרפיה

צוות היגוי גיל רך, הרצליה (2000), אפשר גם אחרת, משרד החינוך.